

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI
TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK UNIVERSITETI**

2020 yil 28 08

2020 yil 29 08

Ro'yxatga olindi: № BD -5120100
2020 yil 29 08

DINSHUNOSLIK

FAN DASTURI

Bilim sohalari:	100000	-Gumanitar soha
	200000	-Ijtimoiy soha, iqtisod va huquq
	600000	-Xizmatlar sohasi
Ta'lim sohalari:	120000	-Gumanitar fanlar
	230000	-Iqtisod
	210000	-Sotsiologiya va psixologiya
	220000	-Jurnalistika va axborot
	610000	-Xizmatlar ko'rsatish sohasi
Ta'lim yo'nalishlari:	5120100	-Filologiya va tillarni o'qitish (sharq tillari);
	5120100	-Filologiya va tillarni o'qitish (sharq mumtoz tillari);
	5120200	-Tarjima nazariyasi va amaliyoti (sharq tillari);
	5120700	-Matnshunoslik va adabiy manbashunoslik;
	5120300	-Tarix (Sharq mamlakatlari va mintaqalari bo'yicha);
	5120500	-Falsafa (sharq falsafasi va madaniyati);
	5210300	-Siyosatshunoslik;
	5220100	-Jurnalistika: xalqaro jurnalistika (sharq tillari bilan);
	5231000	-Xorijiy mamlakatlar iqtisodiyoti va mamlakatshunoslik (mamlakatlar va mintaqalar bo'yicha);
	5610300	-Turizm (faoliyat yo'nalishlari bo'yicha sharq tillari bilan);
	5611500	-Gid hamrohlik va tarjimonlik faoliyati (sharq tillari)

Toshkent-2020

ut

BPS

Fan/modul kodi GD212		O'quv yili 2020-2021	Semestr 1	ECTS - Kreditlar 2	
Fan/modul turi Majburiy fan		Ta'lim turi O'zbek/rus		Haftadagi dars soatlari 2	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)		Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Dinshunoslik	30		30	60
2.	I. Fanning mazmuni Fanni o'qitishdan maqsad – talabalarda din, uning ma'naviy hayotimizdagi o'rni haqida xolis, to'g'ri dunyoqarashni shakllantirish hamda yuksak ma'naviyatli kadrlarni tarbiyalashdan iborat. Fanning vazifasi – talabalarga turli dinlarning kelib chiqishi, tarixi, taraqqiyoti, ta'limoti, asosiy manbalari, hozirgi davrdagi holati, ma'lum xalq hayotida tutgan o'rni haqida umumiy nazariy tushunchalar berish, ularda buzg'unchi g'oyalarga qarshi immunitetni shakllantirish, shuningdek, ajdodlar merosini o'rgatish asosida yosh avlodni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashdan iborat. II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari) II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: 1-mavzu. Dinshunoslik faniga kirish Dinshunoslik fanining predmeti, maqsadi va vazifalari. Dinshunoslikning ijtimoiy-gumanitar fanlar bilan aloqadorligi. Dinshunoslik fanini o'rganishning jamiyat barqarorligini mustahkamlash, diniy bag'rikenglikni tarbiyalash, vijdon erkinligini ta'minlashdagi ahamiyati. Dinshunoslikda shakllangan mifologik, tarixiy, sotsiologik, antropologik va boshqa maktablar. 2-mavzu. Dinning mohiyati, tuzilishi va funksiyalari Dinga berilgan ta'riflar. Din – ijtimoiy ong shakli, muayyan turmush va tafakkur tarzi, ma'naviy qadriyat sifatida. Dinning jamiyat va shaxs ma'naviyati yuksalishidagi, komil insonni tarbiyalashdagi ahamiyati. Dinning strukturasi. Dinning ijtimoiy funksiyalari: dunyoqarashni shakllantirish, yosh avlodni tarbiyalash, tartibga solish (regulyatorlik), birlashtirish (integratorlik), tasalli berish (kompensatorlik), aloqa o'rnatish (kommunikativ) va h.k. Dinlar tasnifi. Qadimgi Misr, Bobil va Assuriya dinlari. Antik davrda ko'pxudolik dinlari. 3-mavzu. Urug'-qabila dinlari Insoniyatning dastlabki madaniyat o'choqlari va ulardagi diniy tasavvurlarning xilma-xilligi. Ilk tabu (ta'qiq), totemizm, animizm, fetishizm, shomonlik, magiya (sehrgarlik).				

	4-mavzu. Milliy dinlar Hinduiylik. Vedalar va upanishadlar – hinduiylikning muqaddas kitoblari. Braxmanlik ta’limotida kastalar. Konfutsiylik. Konfutsiylikda ijtimoiy-axloqiy masalalar. Daosizm - falsafiy ta’limot. Iudaizm – yahudiy milliy dini. Yahudiylar ta’limoti. Yapon milliy dini – sintoizm, uning asosiy aqidalari va marosimlari. 5-mavzu. Jahon dinlari: buddizm Buddizm. Buddizm ta’limoti – to’rt oliy haqiqat, nirvana. Buddizm axloqiy ta’limoti – “pancha-shila”. Buddizmdagi oqimlar: mahayana, hinayana, lamaizm va h.k. O‘zbekiston hududidagi buddizm yodgorliklari va ularning tadqiq etilishi. 6-mavzu. Jahon dinlari: xristianlik Xristianlik. Xristian ilohiyoti. Yakka xudoning uch qiyofasi: Ota-xudo, O‘g‘il-xudo, Muqaddas ruh. Xristianlikdagi asosiy oqimlar – ortodoks (pravoslavie), katolitsizm, protestantizm. Xristianlikning O‘rta Osiyoga kirib kelishi. 7-mavzu. Markaziy Osiyo dinlari Markaziy Osiyo dinlari va e’tikodlari manbalarining tarixiy jixatlari. Dinning ilk shakllari. Shomonlik. Shomonlik amaliyotida ruxlar bilan alokaning o‘rni. Shomonlik elementlarining bugungi kundagi ko‘rinishlari. Maxalliy diniy kultlar va tasavvurlar. Tangrichilik. Turkiy xalqlar diniy tasavvurlari. Tangri. Umay. Erklig. Zardushtiylar shakllangan tarixiy sharoit. Zardushtiylarning teologik tizimi. Moniylik. Moniy ta’limoti va uning tarqalishi. Yaxudiylarning Markaziy Osiyoga kirib kelishi. Buxoro yaxudiylari jamoasi. Markaziy Osiyoda buddaviylik. Markaziy Osiyoga xristianlikning kirib kelishi. Milliy taraqqiyot va islom. 8-mavzu. Islom dinining paydo bo‘lishi Islom dini shakllanishidagi tarixiy sharoit. Muhammad payg‘ambar (a.s.) hayoti va faoliyati. Vahiyning nozil bo‘la boshlashi. Madinaga hijrat. Makkaning fath etilishi. Halifalik. Islom dinining O‘rta Osiyoga kirib kelishi. 9-mavzu. Islom ta’limoti asoslari Qur’on va hadis - islom ta’limotining asosiy manbalari. Qur’ondagi ezgulik, tinchlik, birodarlik, mehr-muruvvat g‘oyalari. Qur’ondagi axloqiy g‘oyalarning umuminsoniy ahamiyati. Hadislar – Qur’ondan keyingi mo‘tabar manba. Hadislarda ma’naviyat, axloq-odob, mehr-oqibat masalalari. Islom ta’limotida oila muqaddasligi. Er-xotinning bir-biriga nisbatan huquq va burchlari. Islomda ayollarga munosabat. Kalom (aqida) ilmining mohiyati. Moturidiya va Ash’ariya. Imon va uning shartlari. Kalom ilmida «shirk», «kufr», «qiyomat» tushunchalarining talqin etilishi. Jannat va do‘zax. Mo‘jiza va karomat. O‘zbekiston ulomlarining tafsir va hadis ilmiga qo‘shgan hissalari. 10-mavzu. Islomdagi mazhablar va yo‘nalishlar Musulmonlar orasidagi ixtiloflar. Sunniylik. Xorijiylik. Shialik. Mo‘taziliylik. Qadariya, Jabariya va mushabbixalar. Islomdagi oqim va yo‘nalishlarning hozirgi kundagi ko‘rinishlari va ularning islom birligiga taxdidi. Mazhablarning paydo bo‘lishi: Hanafiylik, Molikiylik, Shofeiylar va Hanbaliylik.
--	--

	19.http://www.ziynet.uz
7.	Fan dasturi Oliy va o‘rta maxsus, kasb-hunar ta’limi yo‘nalishlari bo‘yicha O‘quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi Kengashning 2020_yil <u>29</u> <u>08</u> dagi <u>4</u> -sonli bayonnomasi bilan ma’qullangan. O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligining 2020_yil <u>29</u> <u>08</u> dagi <u>452</u> -sonli bayonnomasi bilan ma’qullangan fan dasturlarini tayanch oliy ta’lim muassasasi tomonidan tasdiqlashga rozilik berilgan.
8.	Fan/modul uchun ma’sullar: Hamutaliyev O.P.- Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti “Manbashunoslik va tasavvuf germeftikasi” kafedrasida o‘qituvchisi. M.M.Is’hoqov- TDSHU, “Markaziy Osiyo xalqlari tarixi va manbashunosligi” kafedrasida professori, tarix fanlari doktori.
	9. Taqrizchilar: Nishonova O.J. - O‘zMU, “Ma’naviyat asoslari va dinshunoslik” kafedrasida professori v.b, falsafa fanlari doktori. Usarova F.X. O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi xuzuridagi O‘zbekistonning eng yangi tarixi masalalarini Muvofiqlashtiruvchi metodik markazi bo‘lim mudiri, siyosiy fanlar nomzodi.

5.	VIII. Kreditlarni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishini topshirishi lozim.
6.	Asosiy adabiyotlar - Ochildiev A. va boshqalar. Dinshunoslik asoslari (o'quv qo'llanma). – Toshkent: “Toshkent islom universiteti” nashriyot matbaa birlashmasi, 2013. - Yo'ldoshxo'jaev X., Rahimjonov D., Komilov M. Dinshunoslik (ma'ruzalar matni). - Toshkent: ToshDSHI nashriyoti, 2000. - Mo'minov A. va boshq. Dinshunoslik (darslik). -Toshkent: «Mehnat», 2004. - Dunyo dinlari tarixi / tuzuvchilar: S.Agzamxo'djaev, D.Rahimjonov, N.Muhamedov va b. – T.: ToshDSHI, 2011. - Xasanov A. va boshqalar. Islom tarixi (darslik). - Toshkent: Toshkent islom universiteti matbaa-nashriyot birlashmasi, 2008. Qo'shimcha adabiyotlar - Mirziyoyev Sh.M. Tandiqiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. – T.: “O'zbekiston”, 2017. - Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – T.: “O'zbekiston”, 2016. - 56 b. - Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. –T.: “O'zbekiston”, 2017. – 48 b. - Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan quramiz. – T.: “O'zbekiston”, 2017. - 488 b. - Jabborov I., Jabborov S. Jahon dinlari tarixi. –Toshkent: O'zbekiston, 2002. - Osnovi religiovedeniya. Pod redaksii I.N.Yablokova. Izd. Vtoroe. –M., 1998. Axborot manbaalari http://www.religioustoleranje.org http://www.religion.uz http://www.islam.ru http://www.muslim.uz http://www.islamcenter.uz http://www.ziyo.uz http://www.hidoyat.uz

Hanafiylikdagi bag'rikenglik g'oyalari. Ijtihod, fatvo masalalari. Mazhablar orasidagi farqlar. Mazhabga ergashish va mazhabsizlik. 11-mavzu. Xalqimiz ma'naviy yuksalishida dinlarning o'rni Avesto – xalqimiz diniy, axloqiy, ilmiy, adabiy qarashlarini ifoda etadigan bebaho ma'naviy meros. Turkiy xalqlarning islomgacha bo'lgan yakkaxudolik dini – Tangriga e'tiqod va uning diniy ong rivojidadagi ahamiyati. “Musulmon renessansi” – Sharq uyg'onish davri ma'naviyatining xususiyatlari. Mustamlaka va mustabid tuzum sharoitida o'zbek xalqini milliy va diniy qadriyatlardan mahrum etishga urinishlar. Mustaqillik yillarida O'zbekistonda ma'naviyatning davlat siyosatida ustuvor sohaga aylanishi. Hadisshunoslik, fiqh, tasavvuf maktablarining tashkil etilishi. Diniy-ma'naviy merosni o'rganishning hozirgi zamon muammolarini hal etishdagi roli. 12-mavzu. O'zbekistonda vijdon erkinligi Vijdon erkinligi tushunchasi. Xalqaro me'yoriy hujjatlarda vijdon erkinligi. O'zbekistonda vijdon erkinligining Asosiy Qonun bilan kafolatlanishi. O'zbekistonda faoliyat ko'rsatayotgan diniy konfessiya va tashkilotlar. Missionerlik va prozelitizm xavfining bartaraf etilishi. Diniylik va dunyoviylik muammosi, ularning uyg'unligini ta'minlash borasida O'zbekistonda amalga oshirilgan tadbirlar. Ma'rifiy islomni targ'ib etish – yoshlarni diniy mutaassiblik, aqidaparastlik va ekstremistik g'oyalardan muhofaza etishning oqilona yo'li. 13-mavzu. Missionerlik va prozelitizm: tarix va bugun, targ'ibot usullari. Yangi diniy xarakatlar va sektalar Missionerlik va prozelitizmning mazmun-mohiyati. Zamonaviy missionerlik uyushmalari, Missionerlik faoliyatida ijtimoiy tabaqalar bilan ishlash strategiyasi. Missionerlik faoliyatlarini amalga oshirishning moliyaviy manbalari. Missionerlik: mintaqaviy xususiyatlar. Diniy sektalar va ular faoliyatining oqibatlar. Missionerlikning milliy hayotga taxdidi. Missionerlikka qarshi kurashning xuquqiy-amaliy asoslari. «Yangi diniy xarakatlar» (YDX) tushunchasining mazmun-mohiyati. YDX ilgari surayotgan g'oyalar. Universalizm va kosmopolitizm. YDX liderlari. Liderlarning an'anaviy diniy qadriyatlarga qarshi tashviqot ishlari. YDXlarning noqonuniy faoliyatlari. Soxta xristianlik xarakatlari. Krishnani anglash jamiyati. Aum-Sinrikyo. New Age xarakati. Islom dini doirasida yuzaga kelgan yangi diniy xarakat va oqimlar. O'zbekiston Respublikasida faoliyati aniqlangan norasmiy diniy jamoalar. «Ma'rifatchilar». «Shoxidiylar». «Baxshillochilar». 14-mavzu. Diniy ekstremizm va terrorizmga qarshi kurash: O'zbekiston tajribasi Diniy mutaassiblik (fanatizm), ekstremizm, aqidaparastlik (fundamentalizm), xalqaro terrorizm tushunchalarining mazmuni va reaksiyalar mohiyati. Terrorizmning tinchlik va taraqqiyotga, millatlararo munosabatlar va diniy bag'rikenglikka tahdidi. Diniy ekstremizm va terrorizmga qarshi kurash. 15-mavzu. Kibrmakonda dan omili. Virtual olam tahdidlari. Internet muammosi. Kibermakon va din. Global tarmoqdagi g'oyaviy xurujlarga qarshi kurash. O'zbekiston Respublikasida diniy
--

ekstremizm va terrorizm xavfini oldini olishning huquqiy va tashkiliy asoslari. O'zbekiston rahbariyatining bu boradagi tashabbuslari va ularning xalqaro hamjamiyat tomonidan e'tirof etilishi.

III. Seminar mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Seminar mashg'ulotlari uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Dinshunoslik faniga kirish
2. Dinning mohiyati, tuzilishi va funksiyalari
3. Dinning ijtimoiy hayotdagi o'rni
4. Urug'-qabila dinlari
5. Milliy dinlar
6. Buddizm jahon dini
7. Xristianlik jahon dini
8. Islom dini
9. Islom ta'limoti
10. Islomdagi mazhablar va yo'nalishlar
11. Tasavvuf ta'limoti va tariqatlari
12. Islomda oila masalasi
13. Xalqimiz ma'naviy yuksalishida dinlarning o'rni
14. Zardushtiylik dini.
15. O'zbekistonda vijdon erkinligi
16. Diniylik va dunyoviylik muammosi
17. Globallashuv va din
18. Diniy ekstremizm va terrorizmga qarshi kurash: O'zbekiston tajribasi
19. Yangi diniy harakatlar va sektalar.
20. Missionerlik va prozelitizm: tarix va bugun, targ'ibot usullari
21. Kibermakonda din omili.

Seminar mashg'ulotlari multimedia qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada yoki Moodle tizimi orqali bir akademik guruhga bir o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi lozim. Mashg'ulotlar faol va interaktiv usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Allomalar din to'g'risida.
2. Dinning ijtimoiy vazifalari (kompensatorlik, integratorlik, regulyatorlik, kommunikativ, legitimlovchilik).
3. Ilk diniy tasavvurlar.
4. Qadimgi Yunon va Misr xudolari.
5. Yahudiylilik dinining xususiyatlari.
6. Hinduiylidagi uchlik (trimurti) xudolari.
7. Zardushtiylikning vujudga kelishi.
8. "Avesto" – zardushtiylikning muqaddas manbasi.
9. Meditatsiya – buddaviylikning muhim qoidalari.

10. Buddaviylikdagi to'rt haqiqat.
11. Iso Masih (*Iisus Xristos*) hayotiga doir ma'lumotlar.
12. Xristianlik manbalari
13. Xristianlikdagi oqimlar.
14. Islomdagi mazhablar
15. Islom – ma'rifat dini.
16. Qur'on Sharq xalqlarining diniy, ilmiy va ma'naviy merosi sifatida.
17. Hadislarda milliy va diniy qadriyatlarning aks etishi.
18. Tasavvuf falsafasi
19. Diniy ramzlarning zamonaviy talqinlari.
20. Yurtimiz allomalarining islom ilmlariga ko'shgan xissalari.
21. Markaziy Osiyoga pravoslavlikning kirib kelishi

Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.

VI. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)

3. Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:
 - davlat va din munosabati, Markaziy Osiyoda tarqalgan dinlar tarixi, ta'limoti, muqaddas manbalari, yo'nalishlari, jahonda mavjud bo'lgan dinlarning mushtarak xususiyatlari, dinlardagi oqimlar va mazhablar, dunyoning konfessional xaritasi, din va qonun o'zaro munosabatlari haqida *tasavvurga ega bo'lishi*;
 - missionerlik, prozelitizm va ekstremizmning jamiyat hayotiga tahdid solishi hamda salbiy ta'siri va oqibatlari; dinlararo bag'rikenglik tamoyillariga amal qilish, dinning mohiyati ezgulikdan iborat ekanini anglash, dinning ijtimoiy taraqqiyot bilan bevosita bog'liqligini tushunib etish; din va diniy qadriyatlarning inson ma'naviy hayotida tutgan o'rnini his etishni *bilishi va ulardan foydalana olishi*;
 - dunyoviy va diniy ilmlarning jamiyat taraqqiyotiga ta'sirini anglash, ularga nisbatan o'zining mustaqil fikrini bildirish; din niqobi ostidagi turli buzg'unchi g'oyalarga qarshi immunitetini shakllantirib borish, ularning yovuz niyatlariga o'zining erkin va xolis munosabatini bildirish *ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak*.

4. VII. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:

- ma'ruzalar;
- interfaol keys-stadilar;
- seminarlar (mantiqiy fiklash, tezkor savol-javoblar);
- guruhlarda ishlash;
- taqdimotlarni qilish;
- individual loyihalar;
- jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.